

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 8. maja 1981
Leto XXXIII. - Štev. 9
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

V nedeljo vsi na volišča

Pomni: štirikrat NE, enkrat DA

NE spremembam zakona 194 o prekinitvi nosečnosti, NE ukinjanju zakona o zaščiti demokratičnega reda in odpravi orožnega lista, DA za odpravo dosmrtna ječe

Prihodnjo nedeljo bomo šli spet na volišča. Dobro se zavedamo, da nam tako pogoste volitve že presedajo, čeprav je to dokaj slabo znamenje. Demokracija ne sme biti utrudljiva, čeprav je res, da nismo utrujeni volišč, pač pa brezplodnega opredeljevanja v nespremenjenem stanju.

Tokrat so na vrsti referendumi. V Italiji so državljani za referendum glasovali že štirikrat. Prvič po vojni, ko so se odločali za monarhijo ali republiko. Zmagala je republika in torej napredne sile. Za zmago republike je namreč bila odločilna enotnost levičarskih in protifašističnih sil, medtem ko je desnica bila za monarhijo, demokristjani pa so se delili nekako na pol.

Leta 1974 je bil na vrsti referendum o razporoki. Italijanska ustava dopušča namreč, da se ljudstvo z glasovanjem odloči in popravi morebitne napake zakonodajnih teles, torej parlamenta. Referendumi so namreč vedno vezani na odpravo nekega zakona, kar naj bi avtomatično pomenilo nezaupnico parlamentu, ki je tisti zakon odobril.

Znano je, da se je tudi za razporoko Italija razklala na dvoje. Na eni strani demokristjani in fašisti, na drugi pa laične in napredne stranke. Tudi tokrat ni šlo za neko «versko vojno», pač pa za preprosto vprašanje, ali mora državna zakonodaja potrjevati cerkvene moralne principe, ali pa je nasprotno dolžna spremljati družbeno dogajanje in ga urejati, pri čemer mora ščititi tudi šibkejše manjšine.

Zmagal je «NE», ki je potrdil izbiro parlamenta in uvedel razporoko v Italiji, kot v veliki večini omikanih držav.

Tudi tedaj so se mnogi vprašali, zakaj se je katoliška hijerarhija s tako vnemo vrgla v volilno kampanjo proti razporoki, grozila s peklenskim ognjem, medtem ko ni nikoli kritizirala ali javno posegala v razmere drugih dežel, kjer je bila razporoka že ustaljena in celo pretirano folklorna tradicija. V mislih imamo, na primer, Združene države Amerike, kjer je velika večina prebivalstva globoko verni in pripada raznim krščanskim ločinam. Seveda, ZDA so dežela, kjer je tudi usidrana zavest osebne svobode in kjer bi poprečni državljani nikoli ne spre-

jel grobega vmešavanja cerkvenih dostojanstvenikov v njegovo sfero svoboščin.

Pozneje, pred nekaj leti, smo glasovali še o dveh referendumih in sicer o zahtevi, naj se odpravita zakon o javnem finansiranju političnih strank ter zakon «Reale» o zaščiti javnega reda. Volilno kampanjo so, kot nalašč, spremljala teroristična dejanja, končalo pa se je tako, da je zmagal razum in da so volilci potrdili oba sporna zakona. Nizka udeležba in spremenjena politična razmerja pa so že takrat pokazala, da so se državljani naveličali glasovati o marsikaj nepomembnih vprašanjih. Referendume je namreč tudi v tem primeru sklicala radikalna stranka, ki je v ta namen zbrala potrebno število podpisov. Ljudje so se zavedali, da so jim bili referendumi vsiljeni in da je radikalcem šlo za stranske namene, prej za destabilizacijo notranjega življenja v državi, kot pa za dejansko spremembo ali odpravo spornih zakonov.

Ta destabilizacijska politika se je pozneje nadaljevala v parlamentu, kjer so radikanci z obstrukcijo preprečevali normalno zakonodajno dejavnost in s tem večali razkorak med družbenimi potrebami in zakonodajnimi odgovori zbornic.

Medtem so radikanci pripravili nov udarec itak šibkemu zakonodajnemu sistemu. Zbrali so podpise za deset referendumov o najrazličnejših vprašanjih. Ustavno sodišče jih je sprejelo samo pet, pridružil pa se jim je tudi šesti, za katerega se je zavzelo samozvano katoliško «gibanje za zaščito življenja».

Tako bomo v nedeljo glasovali za 5 ali 6 referendumov. Število ni še jasno določeno, ker utegne senat še ta teden spremiti zakon o sestavi vojaških sodišč. V tem primeru odpade eden izmed napovedanih radikalnih referendumov.

Gotovo pa je, da bomo dvakrat glasovali o problemih splava (zakon 194), o dosmrtni ječi, o zakonu «Cossiga», za zaščito demokratičnega reda, o orožnem listu.

Zanimanje javnosti se je vsekakor osredotočilo na vprašanje splava. Zato bomo o tem vprašanju obširneje spregovorili nekoliko pozneje. Naj medtem povemo le, da KPI predlaga volicem, naj samo enkrat odgovorijo z «DA» in sicer za referendum o odpravi dosmrtna zaporne kazni. Utemeljitev je človekoljubna in praktična obenem. Ker je v ustavi zapisano, da mora biti cilj zaporne kazni v prevzgoji državljanja, je ja-

V petek, 15. MAJA ob 20. uri - Trg Unità v Trstu

SHOD KPI O REFERENDUMIH

sen. Edoardo PERNA
načelnik senatorske skupine KPI

sen. Jelka GERBEC

Predsduje

Claudio TONEL

tajnik tržaške avtonomne federacije KPI

sno, da «civilna smrt», kot jo imenujejo sodniki, ne daje nobenega jamstva. Zaporniki se ne prevzgaajo, nasprotno, nagnjeni so k zločinu tudi v samih jetniščah, saj vedo, da ne tvegajo ničesar več. Kazen, izrečena z določenim številom let (30,40 itd) pa ima predvsem to prednost, da je sicer zelo dolga in mučna, obenem pa ne jemlje zaporniku zadnjega upanja, ga skratka stimulira k dobremu vedenju in kesanju.

Sicer pa smo za to, da volilci oddajo glas «NE» na vseh ostalih referendumih, ki zadevajo zakon za zaščito demokratičnega reda in orožni list. V prvem primeru zato, ker je zakon «Cossiga» (kljub našim pomislekom v zvezi s posameznimi členi) nedvomno prispeval k učinkovitejšemu boju državnih oblasti proti pojavu terorizma. Pomislimo samo na člene, ki omogočajo «kesanje teroristov». Teh je že skoraj sto in v veliki večini primerov sodelujejo s policijo in sodstvom. Udarci, ki so jih prejele teroristične organizacije, so doslej prav zasluga teh določil. Odprava tega zakona bi torej bila neslutena nagrada teroristom na svobodi in nezaslužna kazen vsem bivšim teroristom, ki sedaj sodelujejo z organi pravice.

Glede orožnega lista pa se nam zdi potrebno, da opozorimo volilce na preprosto dejstvo: prepoved nošenja orožja bi prizadel predvsem lovce in one, ki nosijo orožje za obrambo v sili. Zločinci itak nimajo orožnega lista, kot tudi teroristi ne. Zanje je referendum brezpredmeten.

In sedaj, končno, še nekaj o splavu.

Večkrat smo povedali in sedaj ponavljamo, da nismo za «svobodo splava», kot radikalci. Zato nasprotujemo njihovem predlogu, naj bi splav bil kar «tržno blago» zasebnih klinik in drugih ambulant. Nasprotno, prepričani smo, da je prekinitev nosečnosti dramatična in zadnja izbira, ki mora biti uresničena ob polnem zdravniškem jamstvu v za to namenjenih prostorih (bolnišnicah in pod.).

Predvsem pa menimo, da splav nikakor ne sme biti sredstvo načrtovanja rojstev. Nasprotno: bistvo zakona 194 je prav v tem, da teži k postopnemu omejevanju in odpravljanju pojavov prekinitve nosečnosti. Kako? Predvsem z ustrezno vzgojo in informacijo (družinske posvetovalnice) o kontracepciji in spolni higieni. Spolno zrele in informirane družine se tudi sedaj ne zatekajo k splavu. To bi moralo veljati za vse. To je, seveda, mogoče le, če se celotna družba zaveže za ta družbeni problem in priskoči na pomoč nesrečnicam, ki želijo prekiniti nezaželjeno nosečnost.

Kaj pa predlagajo nasprotniki zakona št. 194? Klerikalci gibanja za življenje preprosto omejujejo splav le na primer, ko bi bilo ogroženo življenje ženske, torej «terapevtski splav». Pri tem seveda ne utemeljujejo tega predloga, niti ne povedo, zakaj v tem primeru ščitijo življenje matere in ne «nerojenega otroka», kot označujejo zaplodek. Če drži,

da se je z oploditvijo zaiskrilo življenje, tedaj nam morajo predstavniki gibanja za življenje in cerkveni veljaki tudi povedati, kako so izbrali med dvema povsem enakopravnima in enakovrednima življenjima.

Seveda, ni to edino hinavstvo nasprotnikov splava. Dobro vedo, da jih desetletja ni motilo, če so milijoni žensk prekinili nosečnost pri mazačkah ali skrivaj pri dobro plačanih zdravnikih.

Gre jim samo zato, da uzakonijo hinavstvo v italijanski zakonodaji, ki bi morala zatiskati oči pred dramatičnimi problemi sodobne družbe.

Zato je «NE» odpravi zakona 194 predvsem «ne» hinavstvu in

slepomišenju teh lažnih zaščitnikov življenja. «NE» odpravi zakona 194 pomeni zrelo sprejeti dramatični pojav splava in ga postopoma omejevati, do končne odprave, toda v resnici in ne na papirju.

Pomnimo: dejanski nasprotniki splava glasujejo «NE», medtem ko so za odpravo zakona 194 tisti, ki nojevsko skrivajo glavo pod pesek in lažejo sebi in drugim, češ da bi brez zakona tudi splava ne bilo.

Zato pojdimo vsi na volišča, moški in ženske, stari in mladi. Glasujmo štirikrat NE! (In samo enkrat DA, za odpravo dosmrtno kazni).

st.s.

Mala anketa

Oprostite, kaj mislite o referendumih?

Volilna kampanija se je začela brez večjih pretresov, pa tudi brez večje pozornosti od strani volilcev. Najbrž je temu krivo praznično vzdušje ob veliki noči, vsekakor ljudje izražajo nekakšno naveličanost nad vskoletnimi takimi in podobnimi volitvami. Poskušala sem se pogovarjati z nekaterimi, predvsem starejšimi osebami, s katerimi se vsak dan skupaj vozim v avtobusu. Priznati moram, da zaenkrat rezultat ni bil preveč razveseljiv.

Vprašanja so bila približno ta:

— Kaj mislite o letošnjih referendumih?

— Se vam zdi, da smo volilci premalo informirani?

— Kateri referendum se vam zdi najbolj pomemben in katerega bi radi odpravili?

(Na željo pretežnega števila «izprašanih» ne bomo imenovali)

Moški, upokojenec: «Italija ima menda še premalo milijard deficita, zato nas vsako leto «goni» na volišča! Jaz bom šel volit, ker je to moja dolžnost, opredelil pa se bom, kot bo to naredila stranka, kateri pripadam».

Moški, delavec (trenutno na bolniškem dopustu): «Mislim, da hoče vlada s temi referendummi še enkrat soliti pamet volilcem, s tisto njeno psevdodemokracijo. Ko sem gledal prvo televizijsko tribuno, mi je šlo kar na bruhanje. Tista Bonino, ki se sama sebi zdi tako pametna, najprej govori kot «makineta», potem pa postavi na mizo pomarančo, da bodo volilci ja razumeli, da bo njihova glasovnica oranžne barve. Po mojem jo to naravnost žaljivo. Vsekakor se mi zdi, da je najbolj važen referendum o splavu, ker poznam osebo, ki je pred leti morala opraviti ta poseg nekje čez mejo in je potem veliko tvegala, ker je morala zaradi komplikacij v bolnico. Sicer pa, kot je bilo svojčas z razporoko, upam, da bodo predvsem ženske dosegle svoj

cilj. O drugih referendumih vem bolj malo, ker nas vsaj za sedaj tisk in ostalo premalo obveščajo».

Ženska, srednjih let: «Reči moram, da se sploh ne zanimam za politiko; ima sina, zato se me problem o splavu ne tiče. Volila bomo kot moj mož, sin bo polnoleten komaj jeseni, ker on več bere in se bolj zanima kot jaz. Vem za referendum o splavu, to so povedali tudi na prazniku žena v moji vasi, in za smrtno kazen (!) Če splav imajo skoraj po vsem svetu, zakaj ga ne bi imeli tudi mi?»

Ženska, srednjih let (dve hčerki): «Čas je že bil, da so se odločili. Splaviti res ni tako enostavno, če pa se ženska odloči sama, prostovoljno, pomeni da je prej dobro premislila, kaj dela. V mislih imam normalno, zdravo žensko, ki se v splav zateče zato, ker res ne more drugače. Ker imam vse odraščajoči hčerke, je to zame toliko bolj važno».

S to žensko sva se potem pogovarjali dalj časa in najin razgovor je bil zanimiv in zame tudi presenetljiv, saj je pokazala veliko razgledanost, kar je pri večini politično neangažiranih ženskah bolj redko.

«Jaz bi odpravila referendum za posest orožja, saj si dandanes lahko vsak, legalno ali ne, lahko preskrbi prištolo. Dovolj je pomisliti, da smo pre kratkim brali v časopisju, da so nekje v Italiji ukradli celo tank!»

Dosmrtna ječa pa je že sama po sebi smrt. Lepo bi bilo, če je ne bi bilo, manjka pa še vse drugo, ker je vsem znano, da kdor presedi v zaporu tudi krajšo kazen je s tem že zaznamovan. V zaporih bi morali obsojence izobraževati in vzgajati, toda kaj, ko tega ne delajo niti v normalnih šolah.

Bomo videli, zame je najbolj važen, vsekakor, zakon o splavu».

Dekle, mlado, brez zaposlitve: «Nisem preveč informirana, sedaj imam preveč skrbi dobiti službo. Doma sem

že pet mesecev. Ne vem zakaj delajo referendum, znano pa mi je, da tukaj v Trstu lahko splaviš skoraj v vseh bolnicah».

Ali jemlješ kontracepcijo? (vprašanje se mi je zdelo umestno, ker najbrž že ima fanta).

«To je moja stvar, ne vem, če bi šla splavit, če bi slučajno zanosila, problem bi nastal, če bi istočasno dobila službo in otroka».

Kakšno službo bi rada dobila?

«Rada bi bila kozmetičarka, ker sem naredila tudi tečaj, vendar vem, da s tem ne bo nič. Morda pa bi morali narediti tudi kak referendum, ki bi bolj enakopravno uredjal zaposlovanje mladih, tudi takih, ki imajo samo nižjo izobrazbo».

Naše vsakodnevno popotovanje v službo se je izteklo, ljudje so izstopili, nekateri so se med seboj pogovarjali in se spogledovali. Najbrž so si mislili, da je že v navadi, da se radi vtikamo v zadeve drugih: «Kaj pa njo briga, kaj jaz mislim!».

Iz naših pogovorov pa je razvidno, da imajo ljudje občutek, da je informacije premalo, vendar sem to zapisala takoj po velikonočnih praznikih oziroma takoj ob začetku volilne kampanije. Najbolj «znan» je vsekakor referendum za splav, o ostalih skoraj ničesar ne vedo, zmešnjave nastajajo v zvezi z referendumom o dosmrtni ječi in smrtno kaznijo, o vojaških sodiščih skoraj nihče ni vedel, nekdo pa je izjavil, da je to stvar vojaščine ne pa civilnih volitev. Za zaključek pa še to: vsi, do zadnjega so rekli: «Mah; bomo videli...».

mkr

Moč je v idejah, ki nas navdihujejo, in v ciljih, za katere se bojujemo

Vse svoje življenje si nesebično nalagal na svoja ramena težko breme boja, dela, skrbi in odgovornosti. Malo je bilo ljudi v zgodovini, celo med največjimi, ki lahko, kakor ti, na koncu svoje življenske poti mirno in ponosno pogledajo nazaj. Prehodil si vso to dolgo in težavno pot in zapustil za seboj enega najglobljih sledov, kar jih človek lahko zapusti v zgodovini.

(iz govora Lazarja Koliševskega, pred grobnico, 8. maja 1980)

REFERENDUMI 17. MAJA

Kako bomo volili in kako bomo spoznali referendum

BARVA GLASOVNICE	GLAS	REFERENDUM
Oranžna	NE	<i>prekinitev nosečnosti</i>
Zelena	NE	<i>prekinitev nosečnosti</i>
Svetlo plava	NE	<i>zakon proti terorizmu</i>
Siva	NE	<i>orožni list</i>
Rumena	DA	<i>dosmrtna ječa</i>

Bodočnost slovenske šole ni ravno rožnata

Število vpisov v otroške vrtce in osnovne šole vsako leto vpada

Običajno se o šoli, učenju, učbenikih in ostalem pogovarjamo malo pred začetkom novega šolskega leta, kajti ko je starega konec, raje pozabimo na skrbi in gremo za počitnice. Na letošnjem kongresu sekcije občine Dolina, pa je prišel na dan problem o stanju nekaterih slovenskih šol v tej občini, ki je pri marsikomu zbudil zaskrbljenost.

Že v šolskem letu 1974/75 so v občini Dolina predlagali združitev osnovnih šol s Peska in Boršta. Povod zato je bilo predvsem stalno upadanje števila učencev in rojstev nasploh. Združitev ne bi samo omogočila boljših učnih pogojev šolarjev in, kot pozitivna posledica, boljše dojemanje in poglobljeno učenje, ampak bi zagotovila učiteljicam stalno mesto. Še danes pa vsega tega ni. Ena sama učiteljica uči po dva razreda skupaj, na Pesku pa celo štiri. Uspeh je lahko sam po sebi razumljiv, težave, s katerimi se srečujejo učiteljice in šolarji, tudi. Poleg tega pa preti še ukinitvev slovenske osnovne šole na Pesku, kjer dve učiteljici poučujeta vseh pet razredov in sicer:

šolsko leto 1980/81 = 2. 3. 4. enorazrednica z zaporedno enim, enim in štirimi učenci, se pravi, šest učencev.

Prvi razred z enim učencem in peti razred s tremi, torej, štirje učenci.

O tem, kako je mogoče usklajevati potrebne enega samega prvošolčka s tremi «součenci» iz petega razreda, raje ne bi razpravljali.

V Borštvu smo od učiteljic in nun v vrtcu dobili naslednje podatke:

otroški vrtec, šolsko leto 1979 = 17 otrok

šolsko leto 1980 = 21 otrok

šolsko leto 1981 = 21 otrok

šolsko leto 1982 = 16 otrok, v šolo jih bo šlo 7, v vrtec pa bosta prišla predvidoma dva

šolsko leto 1983 = 9 otrok, zopet jih bo šlo 7 v šolo, v vrtcu bodo dobili dva nova.

Iz nadaljnjih naštevanj lahko ugotovimo, da leta 1984 ne bo v otroškem vrtcu v Borštu na novo vpisanega niti enega slovenskega otroka in to se bo seveda negativno odražalo na nadaljnje obiskovanje v osnovni šoli, kjer so že sedaj skupni razredi.

Podatkov ne bomo naštevali, čeprav z njimi razpolagamo, vendar bi radi poudarili dejstvo, da zaradi dveh roditeljev, ki so za seboj povlekli še nekaj drugih, ni mogoča že prej omenjena združitev dveh šol. Zanimivo je, da se ti starši znašajo nad nevarnostjo potovanja s šolabusom, nad zimskimi poledicami, zaradi katerih le-ta ne bi vozil, skratka, zakaj bi morali pošiljati naše otroke drugam, ko pa imamo v vasi šolsko poslopje? Še slabše pa so izjave kot na primer: «Moj je v petem razredu, drugo leto bo šel v nižjo srednjo šolo v Dolino, zato me stvar ne zanima». In tako se komaj začeta «solidarnost» počasi razdira.

Poleg vsega zgoraj naštevanega moramo, žal, ugotoviti še naslednje: v Borštvu in Zabrežcu iz leta v leto rastejo

nove zasebne hiše in iz leta v leto dobivamo nove vaščane, ki v veliki meri niso Slovenci. Že res, da mnoge priseljene družine imajo že odraščajoče otroke, zasledimo pa tudi take mlade zakonske pare s še čisto majhnim nasledstvom. Ne smemo se torej preveč obirati, ker bodo slej ko prej prav ti priseljenci začutili potrebo po italijanskih razredih in šoli, v katero se njihovim otrokom ne bo treba voziti z avtobusom. Ni naš namen dajati vtisa, da smo nekakšni kampanilisti ali celo nacionalisti. Boršt je skupaj z Zabrežcem, kljub novim hišam in priseljencem, majhna skupnost, domača mladina, predvsem novoporočenci, iz mnogih razlogov odhajajo.

Ti razlogi so lahko sami po sebi umevni; žena na možev dom, večkrat pa obadva v mesto, ker so tam bliže službi, ker so imeli priliko dobiti stanovanje, ker je že tako, da so mladi raje sami in sami rešujejo probleme, ki jih zakon prinaša. O tem, da se Slovenci radi nalezijo asimilacijske bolezni, na žalost vsak dan slišimo, o Italijanih pa bi v tem pogledu lahko rekli, da so bele vrane.

Kar se obstoja slovenske šole po naših vaseh tiče, ne samo v naši občini, pa smo na kongresu sekcije slišali naslednje: nujno je, da jih ohranimo in branimo, ker se bodo problemi, ki so že danes prisotni, brez izjeme, pokazali tudi jutri in bodo zaznamovali naše bodoče generacije v luči našega današnjega delovanja in zanimanja.

Giampiero Lainè - mkr

Sekcija KPI občine Dolina, vabi občane, da se udeležijo zborovanj o referendumih:

v ponedeljek, 11. maja, ob 20.30, v srenjski hiši v Borštu

v torek, 12. maja, ob 20.30, v srenjski hiši v Gročani

v sredo, 13. maja, ob 20.30, v prostorih KD «V. Vodnik» v Dolini

v četrtek, 14. maja, ob 20.30, v prostorih KD «F. Prešeren» v Boljuncu

PRISPEVKI

Karmelo Maver iz Boljunca prispeva 1.000 lir - Zobec Izidor, Boljunec, 2.000 lir

Ob praznovanju 1. maja prispeva Branko Žerjal iz Boljunca 10.000 lir za sklad DELA Ivan Purič, Veliki Repen, prispeva 20.000 lir

Vsem prisrčna hvala.

DELO - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERK**

Ureja uredniški odbor

Odgovarja **FERDI ZIDAR**

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 76.48.72, 74.40.47

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24.36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 6.000 lir

Tisk: Tipolito Stella snc

Ulica Molino a Vento, 72 - Trst

KPI PdUP PLI PRI PSDI PSI

NE

**na zeleni glasovnici,
ker nočemo povratka k skrivnemu splavu**

NE

**na oranžni glasovnici,
ker nočemo prostega tržišča s splavom**

SKUPNA MANIFESTACIJA

V torek, 12. MAJA ob 19. uri - na Trgu Goldoni